

<http://dx.doi.org/10.16926/zc.2016.42.02>

Jan KACZMARZYK

Doktorant

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Szkolnictwo zawodowe w Hucie „Częstochowa” – zarys problemu

Wraz z powojenną rozbudową huty nastąpił znaczny wzrost zatrudnienia. Do pracy potrzebowano jednak w dużej mierze specjalistów o odpowiednich kwalifikacjach w związku z pojawieniem się coraz to nowocześniejszych maszyn i urządzeń, które były oddawane do eksploatacji. Na rynku pracy w Częstochowie i okolicach istniał jednak pewien problem, a mianowicie występował bardzo niski poziom wykształcenia ogólnego, zawodowego i techniczno-ekonomicznego¹. Zagadnienie to było związane z sytuacją powojenną, a także z rosnącym zapotrzebowaniem przemysłu na wykwalifikowanych pracowników. Kierownictwo Huty zdawało sobie sprawę z konieczności przygotowania kadr dla nowych wydziałów produkcyjnych i dlatego w 1951 roku w pionie Głównego Inżyniera Huty utworzono Dział Szkolenia Zawodowego, który zajmował się szkoleniem wewnątrzzakładowym pracowników². Podlegały temu Działowi również otwarte wcześniej Gimnazjum Przemysłowe, Szkoła Przemysłowa oraz Technikum Hutnicze mieszczące się w budynkach przy ul. Prusa³.

1. Zespół Szkół Elektromechanicznych

Placówka ta brała swój początek ze Szkoły Przemysłowej Państwowej Huty „Częstochowa”. Do jej założenia przyczynili się inż. Mieczysław Skwara i inż. Czesław Pogańka⁴. Na początku obowiązki dyrektora zostały powierzone inż.

¹ Franusiak K., Malarski T., Bala, J., Mandrysz I., *Huta „Częstochowa” 1896–2002*, Częstochowa 2002, s. 382.

² Tamże.

³ Tamże.

⁴ Kronika Liceum Zawodowego nr 2 w Częstochowie-Rakowie, b. pag.

Marianowi Skwarze, a od 1 września 1946 r. na dyrektora został powołany mgr Józef Gargul⁵. Powyższa placówka oświatowa mieściła się początkowo przy ulicy Okrzei 70 i liczyła 33 uczniów⁶. W skład szkoły w 1947 roku wchodziły trzy typy klas, a mianowicie: kurs zerowy z 1 klasą, Szkoła Przemysłowa – 2 klasy oraz Gimnazjum, składające się z dwóch wydziałów mechanicznego i hutniczego – 3 klasy. W 1948 r. szkoła została przeniesiona do nowego budynku przy ul. Łukasińskiego 48/50 i zyskała nazwę: Zasadnicza Szkoła Hutniczo-Elektryczna⁷. Dalsze zapotrzebowanie przez Hutę „Częstochowa” na wykwalifikowane kadry robotników i techników było powodem wybudowania nowego pomieszczenia szkolnego przy ulicy Prusa 20⁸. Szkoła Zawodowa, której dyrektorem był Karol Moszczyński, pozostała przy ulicy Łukasińskiego. W Szkole Zawodowej mieściły się warsztaty szkolne. W 1950 r. Technikum Hutnicze przeniosło się do nowego budynku. Ze względu na duże zainteresowanie młodzieży kształceniem się w obu szkołach, władze oświatowe zmuszone zostały do rozpoczęcia budowy w 1951 r. internatu, która została ukończona w roku szkolnym 1953/1954⁹. W tym samym roku dyrektorem Technikum Hutniczego został Stefan Strojny. Dnia 17 listopada 1956 r. odbył się zjazd absolwentów z okazji 10 rocznicy powstania szkoły¹⁰. Gimnazjum Przemysłowe, Szkoła Przemysłowa oraz Technikum Hutnicze były początkowo jednostkami resortowymi, które do roku 1958 były podporządkowane Ministerstwu Hutnictwa, od tego roku zostały przejęte przez Ministerstwo Oświaty¹¹. W roku szkolnym 1958/1959 nastąpiło połączenie Technikum Hutniczego i Zasadniczej Szkoły Zawodowej, na stanowisku dyrektora pozostał Stefan Strojny, wraz z zastępcami – Walentym Kopeckim i Kazimierą Bachowską¹². W 1959 roku zorganizowano wydział mechaniczny dla absolwentów Zasadniczych Szkół Zawodowych. Szkoła początkowo została nazwana Liceum Mechanicznym, a od 1960 roku zmieniła nazwę na Technikum Rzemieślnicze¹³. Kierownictwo Huty łącznie z Dyрекcją przykładało ogromną wagę do odpowiedniego przygotowania młodego pracownika do pracy w zakładzie. Przykładowo w protokole nr 13 z Posiedzenia Prezydium Rady Robotniczej Huty im. B. Bieruta odbytego w dniu 8.04.1958 r. znaleźć można informacje na temat opieki nad młodym pracownikiem¹⁴. W sprawie odpowiedniego

⁵ Nieszporek E., Poroszeńska A., *50 Lat Technikum Hutniczego w Częstochowie*, Częstochowa 1996, s. 11.

⁶ Tamże.

⁷ Tamże.

⁸ Tamże.

⁹ Tamże, s. 12.

¹⁰ Kronika Liceum Zawodowego nr 2 w Częstochowie-Rakowie.

¹¹ Franusiak K., Malarski T., Bala J., Mandrysz I., dz. cyt., s. 382.

¹² Nieszporek E., Poroszeńska A., dz. cyt., s. 12.

¹³ Tamże.

¹⁴ Archiwum Państwowe w Częstochowie (APCZ), Huta Częstochowa, 1/692, Protokół nr 13 z Posiedzenia Prezydium Rady Robotniczej Huty im. B. Bieruta w Częstochowie z dnia 8.04.1958 r., s. 1.

przygotowania młodego pracownika do pracy należało przygotować kadrę mistrzowską, spośród najlepszych należało wybrać osoby mogące pełnić funkcję przyszłych opiekunów młodocianych pracowników¹⁵.

W roku 1961 wskazywano na celowość i konieczność nawiązania ścisłej współpracy Samorządu Robotniczego ze Szkołą w dziedzinie wychowania i nauczania młodzieży, sygnalizowano konieczność zorganizowania specjalnej konferencji Samorządu Robotniczego Huty przy współudziale grona nauczycielskiego, podopiecznych szkół. Na owej konferencji miano ustalić kierunki dalszej współpracy¹⁶. W dniu 1.09.1961 r. do budynku Technikum Hutniczego zostało przeniesione technikum dla pracujących mieszczące się wcześniej w Liceum Ogólnokształcącym im. Mikołaja Kopernika, które posiadało dwa wydziały: elektromechaniczny i mechaniczny¹⁷. W 1962 roku technikum otrzymało za patrona Walentego Obraniaka¹⁸ (ur. 31 października 1902 r. w Częstochowie), działacza polskiego podziemia, który został rozstrzelany przez hitlerowców w 1943 roku¹⁹. W owym czasie w technikum mieściły się następujące szkoły: Technikum Hutnicze, Technikum Mechaniczne po Zespole Szkół Zawodowych, Technikum Zawodowe dla Pracujących, Zasadnicza Szkoła Zawodowa oraz Państwowa Szkoła Techniczna dla absolwentów liceów ogólnokształcących²⁰. We wrześniu 1963 roku oddzielono Zasadniczą Szkołę Metalową w specjalnościach: ślusarz i tokarz, a także elektromonter; kierował nią mgr inż. Zdzisław Bruś²¹. W kronice Liceum Zawodowego nr 2 w Częstochowie-Rakowie znalazła się również informacja o utworzeniu klasy dla obywateli kubańskich. Była to ciekawa wzmianka, ponieważ informowała o współpracy międzynarodowej w dziedzinie edukacji technicznej. Młodzież wszystkich typów szkół odbywała zajęcia teoretyczne w budynku, który znajdował się przy ulicy Prusa 20. Zajęcia szkolne natomiast odbywały się w Warsztatach Szkolnych przy ul. Łukasieńskiego, a także w różnych zakładach produkcyjnych, zależnie od specjalności. Zakładowym opiekunem szkół była Huta im. B. Bieruta, obecnie Huta Częstochowa²².

W roku Szkolnym 1973/1974 zakończyła działalność Zasadnicza Szkoła Metalowa²³. W 1980 roku w Technikum Hutniczym, oprócz tradycyjnych kierunków hutniczych, otwarte zostały nowe specjalności elektryczne i elektroniczne²⁴. Te dwie nowe specjalności miały wpływ na przekształcenie w 1990 roku

¹⁵ Tamże.

¹⁶ APCZ, Huta Częstochowa, 1/695, Protokół nr 12 z Posiedzenia Prezydium Rady Robotniczej Huty im. B. Bieruta z dnia 12.06.1961 r., s. 1.

¹⁷ Nieszporek E., Poroszeńska A., dz. cyt., s. 13.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Źródło: http://encyklopedia.eduteka.pl/wiki/Walenty_Obraniak [dostęp 11.12.2015].

²⁰ Nieszporek E., Poroszeńska A., dz. cyt., s. 13.

²¹ Kronika Liceum Zawodowego nr 2 w Częstochowie-Rakowie.

²² Tamże.

²³ Nieszporek E., Poroszeńska A., dz. cyt., s. 14.

²⁴ Tamże.

Zespołu Szkół Mechanicznych w Zespół Szkół Elektromechanicznych. W roku 1995 z udziałem władz wojewódzkich, miejskich i kuratorskich odbyła się uroczystość nadania szkole imienia Bolesława Prusa²⁵.

2. Zespół Szkół Zawodowych nr 3 im. Stanisława Staszica w Częstochowie

Pierwszym dokumentem przechowywanym w aktach szkoły jest pismo Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego zaświadczaające, że: „Obywatel – Minister Żemajtis – wystąpił do Ministra Oświaty o wyrażenie zgody na otwarcie z dniem 1 września 1958 r. zawodowych szkół przyzakładowych”, między innymi „przy Hucie im. B. Bieruta o specjalnościach: wielkopiecownik i stalownik”²⁶. W Protokole nr 33 z Posiedzenia Prezydium Rady Robotniczej Huty im. B. Bieruta odbytego w dniu 26.09.1958 w Częstochowie są zawarte informacje na temat uruchomienia Szkoły Przyzakładowej o dwóch specjalnościach: dla stalowników i wielkopiecowników, oraz Szkoły Wieczorowej²⁷. Zostały one uruchomione w związku z rosnącym zapotrzebowaniem na wykwalifikowanych pracowników. Działały w ramach utworzonej w 1958 roku za zgodą Ministerstwa Oświaty Trzyletniej Szkoły Zawodowej, której pomieszczenia znajdowały się w budynku Warsztatów Zespołu Szkół Mechanicznych. Każdy z uczniów tych szkół stawał się automatycznie pracownikiem huty, wraz ze wszystkimi przysługującymi świadczeniami socjalnymi, dodatkowo otrzymywał również stypendia, a także książki wraz z innymi pomocami naukowymi²⁸. Szkoła znajdowała się na parterze Warsztatów Zespołu Szkół Mechanicznych przy ul. Łukasieńskiego 32/8. W 1958 r. w dniu 18 września rozpoczęły się zajęcia w klasach: I a – klasa o specjalności wielkopiecownik, liczyła 37 uczniów, jej wychowawcą był Lech Madaliński, natomiast I b o specjalności stalownik, liczyła 35 uczniów, a jej wychowawcą był Walenty Kopecki²⁹. Opiekę nad szkołą sprawował, z ramienia huty, kierownik Działu Szkolenia – Janusz Kurski, natomiast pierwszymi nauczycielami byli pracownicy szkoły, w której pomieszczeniach odbywała się nauka³⁰. Równocześnie trwały prace adaptacyjne prowizorycznych pomieszczeń dla szkoły, a zatem nowy rok szkolny, 1959/1960, rozpoczęto w 3 salach, które zajmowały połowę pierwszego piętra budynku³¹. W 1962 roku z dniem 1 wrze-

²⁵ Tamże, s. 26.

²⁶ Wiśniewski Z., Uramowska A., Przepióra M., *Zespół Szkół Zawodowych Nr 3 im. Stanisława Staszica w Częstochowie, Monografia 1958–2002*, Częstochowa 2002, s. 7.

²⁷ APCZ, Huta Częstochowa, 1/692, Protokół nr 33 z Posiedzenia Prezydium Rady Robotniczej z dnia 30.09.1958 r., s. 3.

²⁸ Franuski K., Malarski T., Bala J., Mandrysz I., dz. cyt., s. 382–383.

²⁹ Wiśniewski Z., Uramowska A., Przepióra M., dz. cyt., s. 7.

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże.

śnia otwarto Trzyletnie Technikum Mechaniczno-Hutnicze dla Pracujących na Podbudowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej przy Hucie im. B. Bieruta w Częstochowie. Szkoła ta otwierała drogę do średniego wykształcenia wszystkim pracownikom huty, którzy nie mogli uczęszczać do szkół młodzieżowych, a posiadali kwalifikacje w zawodzie oraz duże doświadczenie produkcyjne³². W owym Technikum, którego dyrektorem był Zdzisław Jasinkiewicz, nauka była prowadzona w dwóch klasach o specjalnościach: I a – metalurgia surówki i stali, I b – budowa maszyn i urządzeń hutniczych³³. Pierwsi absolwenci opuścili Technikum w 1965 roku, uzyskując świadectwo dojrzałości. Przez kolejne lata następuje dalszy rozwój obu szkół, wzrasta liczba nauczycieli, którzy byli zatrudnieni na pełnym etacie, następował również wzrost liczby uczniów i klas, a także były wprowadzane nowe specjalności, zgodne z potrzebami huty³⁴. Z dniem 1 września 1974 roku połączono szkoły znajdujące się przy Hucie im. B. Bieruta w Częstochowie, tj.: Przyszakładową Szkołę Zawodową, Liceum Zawodowe, Trzyletnie Technikum Mechaniczno-Hutnicze dla Pracujących na Podbudowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej Huty w jeden zbiorczy zakład szkolny pod wspólną nazwą: Zespół Szkół Zawodowych Huty im. B. Bieruta w Częstochowie³⁵. W 1989 roku w skład Zespołu Szkół Zawodowych wszedł nowy typ szkoły, a mianowicie 5-letnie Technikum Hutnicze dla młodzieży³⁶. W 1993 roku zmieniono nazwę szkoły na Zespół Szkół Zawodowych nr 3 im. Stanisława Staszica. Restrukturyzacja zatrudnienia w hucie nie ominęła Działu Szkolenia, który został zlikwidowany w 1999 roku³⁷. W 2002 roku Zespół Szkół Zawodowych im. Stanisława Staszica został połączony z Zespołem Szkół Elektroniczno-Mechanicznych im. Bolesława Prusa³⁸.

Reasumując, powyższe szkoły zostały założone w celu zwiększenia kwalifikacji pracowników Huty oraz wyszkolenia nowej kadry pracowników. Huta „Częstochowa” miała duży wkład w rozwój szkolnictwa na terenie Częstochowy. Warto wspomnieć fakt, iż niektóre z tych szkół funkcjonują po dzień dzisiejszy.

Bibliografia

I. Źródła archiwalne

Archiwum Państwowe w Częstochowie (APCZ), Huta Częstochowa, 1/692, Protokół nr 13 z Posiedzenia Prezydium Rady Robotniczej Huty im. B. Bieruta w Częstochowie z dnia 8.04.1958 r.

³² Tamże, s. 8.

³³ Tamże.

³⁴ Tamże.

³⁵ Tamże, s. 9.

³⁶ Tamże.

³⁷ Franusiak K., Malarski T., Bala J., Mandrysz I., dz. cyt., s. 384.

³⁸ Tamże, s. 385.

APCZ, Huta Częstochowa, 1/695, Protokół nr 12 z Posiedzenia Prezydium Rady Robotniczej Huty im. B. Bieruta z dnia 12.06.1961 r.

APCZ, Huta Częstochowa, 1/692, Protokół nr 33 z Posiedzenia Prezydium Rady Robotniczej z dnia 30.09.1958 r.

a) Źródła internetowe:

http://encyklopedia.eduteka.pl/wiki/Walenty_Obraniak [dostęp 11.12.2015].

b) Źródła Pisane

Kronika Liceum Zawodowego Nr2 w Częstochowie-Rakowie.

II. Opracowania

Nieszporek E., Poroszeńska A., *50 Lat Technikum Hutniczego w Częstochowie*, Częstochowa 1996.

Franusiak K., Malarski T., Bala J., Mandrysz I., *Huta „Częstochowa” 1896–2002*, Częstochowa 2002.

Wiśniewski Z., Uramowska A., Przepióra M., *Zespół Szkół Zawodowych nr 3 im. Stanisława Staszica w Częstochowie, Monografia 1958–2002*, Częstochowa 2002.

Szkolnictwo Zawodowe w Hucie „Częstochowa” – zarys problemu

Streszczenie

W artykule autor przedstawił krótką historię Zespołu Szkół Elektro-Mechanicznych przy ulicy B. Prusa 20 i Zespołu Szkół Zawodowych nr 3 im. Stanisława Staszica w Częstochowie. Szkoły te zostały założone przez „Hutę Bolesława Bieruta”, aby kształcić nowych wykwalifikowanych pracowników dla przemysłu hutniczego.

Słowa kluczowe: Bolesław Bierut, Huta, Częstochowa, historia Zespołu Szkół Elektro-Mechanicznych przy ul. B. Prusa 20 i Zespołu Szkół Zawodowych nr 3 im. Stanisława Staszica w Częstochowie, szkolnictwo zawodowe, zarys problemu.

Vocational Education in Częstochowa Steel Mill – outline of the problem

Summary

In this article, the author will outline a brief history of the Zespół Szkół Elektro-Mechanicznych Street. B. Prusa 20 and Zespół Szkół Zawodowych no. 3 im. Stanisława Staszica in Częstochowa. These schools were established by the Bolesław Bierut steel mill to get new qualified employees.

Keywords: Bolesław Bierut steel mill, Częstochowa, history of Zespół Szkół Elektro-mechanicznych Street. B. Prusa 20 and Zespół Szkół Zawodowych no. 3 im. Stanisława Staszica in Częstochowa, vocational education, outline, problem.